

N Y M B U R S K Ý

PÁBITEĽ

číslo 44

Spojení Nymburka a Lysé nad Labem v Harlekýnových miliónech

Velmi často se setkávám se zkreslenými názory a představami Hrabalových čtenářů, které pramení z nekritického zaměňování jeho literární fabulace za skutečnost. Především Harlekýnovy milióny jsou zdrojem takovýchto fám a nepravd.

Důvod je poměrně jednoduchý. V Harlekýnových miliónech umístil autor domov důchodců v zámku z Lysé nad Labem do svého městečka, kde se zastavil čas – Nymburka, a to hned v prvním souvětí:

„Za městečkem, ve kterém se zastavil můj čas, tam stojí zámek a v tom zámku je teď domov důchodců...“

Rovněž, a to především někteří občané Lysé nad Labem, ti, kteří vědí o onom sloučení Lysé nad Labem a Nymburka do jednoho příběhu, pohoršeně reagují asi v tomto smyslu: Jak si mohl Hrabal dovolit, přestěhovat náš zámek do Nymburka? V této otázce je slyšet nejen nepochopení literární tvorby, ale také léta zakořeněná nevráživost mezi sousedními městy, a rovněž skutečnost, že Hrabalovu tvorbu nemají rádi. Je ale třeba říci, že tyto brblalové se dají spočítat na prstech.

„Nikdo nešel parkem, dole leželo městečko obtočené řekou a červenými hradbami, tam na druhé straně řeky se tyčil běžový pivovar, jeho komín, třpytila se plechová střecha, kde jsem bydlela více než čtvrt století, kde jsem byla šťastna, protože jsem byla krásná a mladá, tak jako socha mladé ženy, pod kterou je do lišejníků sotva znatelný nápis Mai.“

Takové spojení dvou skutečných měst do jednoho imaginárního, které si ostatně autor novely může dovolit, kde ze zámeckého parku je namísto Lysé vidět Nymburk, a to tak, jak to ve skutečnosti pro jeho polohu v rovině není vůbec možné, má v Harlekýnových miliónech svoje opodstatnění – hlavní postava příběhu, Hrabalova matka, je sice na stará kolena vytržena ze svého dosavadního života v městečku a „přesazena“ do prostředí, s nímž se nikdy nesžije, ale v duchu (a mnohdy i fyzicky) se do něj vrací.

„...já jsem se zamilovávala víc a víc do události městečka, do toho, co už tady není...“

Faktickým pojítkem s městečkem je pro ni kaštanová alej – nahoře je zámek, dole město.

Domov důchodců v zámku v Lysé nad Labem – dějiště Harlekýnových miliónů.

„Do zámku vede jediná cesta, stoupající vzhůru do kopce, cesta roubená alejí starých kaštanů, větve těch starých stromů tvoří tunel, když tak stoupáte vzhůru, jako byste kráčeli dlouhou gotickou klenbou, tak větve jsou do sebe zaháknuté, jedna druhou nejen podpírá, ale jsou tak propletené, jak vítr a vichřice do sebe ty ratolesti zaklesly... ..ale já ráda chodím střední cestou pod klenbou černých kmenů, na jejichž konci je zámecká brána podobná veliké černé zácloně...“

Kromě této aleje zprostředkovávají ono spojení s městečkem tři pamětníci vzpomínající na doby dávno odplynulé, ono spojení s dobou kdy byla mladá a krásná, kdy byla paní správcovou v pivovaru a první divou divadelního spolku a v městečku ji všichni uctivě zdravili.

„A tak jednoho dopoledne jsem se tady seznámila se třemi důchodci, kteří se procházeli a mlčeli, někdy se zastavili, podíva-

li se na sebe, jakoby porozuměli, vzdychli a kráčeli dál. Znala jsem je z městečka, ve kterém se zastavil čas, ale nikdy jsem neměla důvod s nimi hovořit...“

Ti tři pamětníci – Václav Kořínek, Karel Výborný a Otakar Rykr, byli skutečnými

nymburskými občany. Jejich vzpomínání na staré časy, které protkávají celý příběh Harlekýnových miliónů, čerpal Bohumil Hrabal z jejich autentických vzpomínek. Otakar Rykr (Hrabal píše Otakar), státní úředník, vydal v roce 1946 knihu Vzpomínám na Nymburk, Karel Výborný, dilovedoucí v nymburských železničních dílnách, byl výborný vypravěč, především po nymburských hospodách, jehož inkous-

tovou tužkou psané zápisky Hrabal použil (bohužel se nedochovaly), a Václav Kořínek, povoláním strojvedoucí, celoživotně se zabývající historií Nymburka, napsal, s příslibem vydání od MěNV, jenž nebyl splněn, v roce 1975 dva rukopisy knih k oslavám sedmi set let města (jeden vycházel na pokračování v týdeníku Nymbursko, druhý se vydání dočkal teprve v prosinci 2012).

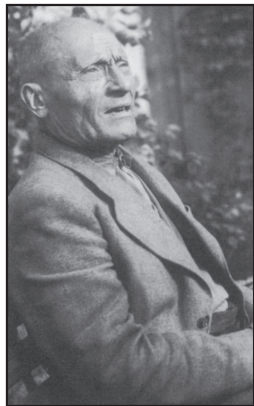
„... písmák pan Rykr dodal... A kde jsou ty krásné rakouské uniformy? Posádka vyjžděla časně ráno na cvičiště, oči jsme mohli nechat na tom vojsku s vysokými helmami, s dopředu zahnutými zobci na hlavách. Jak jsme záviděli důstojníkům jejich zlatem se třpytící se helmy!... Tam dole, tam se procházel, ukázal pan Rykr...“

...zasmál se pan Výborný a díval se dolů na řeku, viděl to tam, jak vypravoval, dokonce jsem měla dojem, že to opisoval z hladiny řeky a stavení, kde bydlel jako chlapec.

...pan Václav Kořinek dodal nadšeně...
To je úplný biograf. První cestující biograf, tehdy atrakce, se hrál na Kozině. Jméno Kozina dostala ulička v době, kdy v městečku byly trhy na dobytek na ulicích. Ve Svatojiřské ulici trh na koně, v nynější Dlouhé třídě na skot a na Rejdišti neboli Kozině trh na ovce a kozy...

Hrabal o tom, že použil texty „pamětníků starých časů“, píše v Epilogu, v úplném závěru knihy:

„Tento text byl psán ve spolupráci a na památku tří pamětníků starých zlatých časů, pana Václava Kořinka, Karla Výborného a Otokara Rykra, kteří psali svoje vzpomínky tak, jak se má psát vůbec, pod dojmem chvil a z potřeby zachytit to, nač lidé už dávno zapomenu, nebo ve vzpomínkách mají nejasno. Když jsem četl ty jejich texty, dojímal mne smysl pro detail, a proto jsem s nimi uzavřel

Josef Hrabal na sklonku života.

prátelství, i když už jsou mrtvi. Pan Rykr vydal dávno svoji knihu nákladem vlastním, pan Václav Kořinek v místním časopise vydával na pokračování svoje vzpomínky, pan Karel Výborný je psal perem a tužkou. Dovolil jsem si vybrat ty jisté přesné zprávy, které mne dojímají i dnes, a zasadil je do vyprávění z domova důchodců, do textu, který je v detailu realistický, avšak v celku je fikcí, od které, jak doufám, vytežím víc pravdy. Nuže tedy, ať vzkvétá fiktivní panství hraběte Šporka, dnes domova důchodců!“

Jak vlastně došlo k Hrabalovu seznámení s Lysou nad Labem, s domovem důchodců, s lyským zámekem a jeho parkem s barokními sochami?

Lysou nad Labem určitě znal. Vždyť za války sloužil jako výpravčí v nedalekých Kostomlatech. Bližší pouto jej ale k Lysé zcela jistě nepoutalo.

V první polovině šedesátých let, kdy už Bohumil Hrabal žije v Praze a do Nymburka dojíždí jen občas na víkendy, od září šedesátého pátého roku čím dál méně, neboť si koupil chatu v Kersku, se postupně zhoršuje zdravotní stav Josefa Hrabala – strýce Pepina. Je silně nedoslýchavý, zhoršuje se mu motorika, špatně drží stabilitu, ale tvrdohlavě odmítá opírat se o hůl – vždyť to je přeci pro staré dědky! Nakonec, ve třiaosmdesátí, už vůbec nemůže chodit.

Jeho švagrová Marie Hrabalová, ostatně také je jí už dvaasedmdesát, už nestačí na péči o něj, proto žádá Bogana, aby zařídil Pepinovo přijetí do domova důchodců. Bohumil zajíždí někdy v květnu 1966 do Lysé a v domově důchodců domluví přijetí Josefa Hrabala na oddělení pro ležící klienty. Třináctátého srpna je Pepin do domova přijat.

„A tak když strýc už nemohl chodit, už se mátl, odvezli jej do domova důchodců, do zámku hraběte Šporka, do oddělení pro nechodící, když jsem jej navštívila, zaslala jsem, jak ten zámek je nakreslen a tak postaven, že dveře jsou na konci dlouhých chodeb, že každý, kdo jde, tak může být jen ohrožen tím, kdo otvírá dveře z druhé strany, ale ohrožen že není nikdo, že takový je tam řád.“

O víkendech Pepina navštěvují jak Marie Hrabalová, tak Bogan s manželkou Eliškou, již říká Pipsi. Pravděpodobně v jejím doprovodu si po jedné z návštěv podrobně prohlédne i zámecký park.

„...kráčela jsem podle vztyčeného plotu až tam k balustrádě, odkud bylo vidět městečko, kde se zastavil čas, před kterým se ale na nebi rýsovaly veliké sochy nahých mladých žen a jinochů, soch mladých mužů bez šatu, starců přikrytých v bocích vzdouvajícími se rouchy, každá ta socha stála na vysokém podstavci, takže jsem musela vzhlížet, abych uviděla do pískovce vytesaná těla, každá z těch soch nesla nějakou věc, předmět, ovoce...“

Jako milovníka a znalce umění Hrabala evidentně soubor barokních soch uchvátí – je to cítit z literárního vyprávění, jež vložil do úst své matce. Aby mohl popsat všechny drobné detaily, a to u desítek soch, musel si tehdy udělat poznámky, případně se sem někdy později vrátit. Určitě se i, s hlubokým zájmem, seznámil s historií Lysé nad Labem, zámku a rodem Šporků.

„Znovu jsem vyšla do libosadu, do hraběcího parku a všechny postřelené krasavice v pískovci byly najednou ještě krásnější, než je mohl vidět hrabě Špork a jeho

Června se jednou rukou opírá o do země zarytý ryč, zatímco druhá ruka hladí vysoký keř zrajících citrónů, které korunou se dotýkají pískovcových nahých prsů, které se podobají přesně těm citrónům, mladí důstojníci soše vystřelili i oko, postřelili i několik citrónů, avšak já jsem viděla, že socha mladé krasavice je ještě tím zraněním krásnější, tak jako antické sochy, které vylovlili rybáři z moře bez rukou...“

Marie Hrabalová opravdu do Lysé jezdí pouze na návštěvy, nikdy se nestala stálou obyvatelkou domova důchodců, jak to v Harlekýnových milionech Hrabal popisuje. A František Hrabal je v té době už mrtev, zemřel 5. června 1966. (Marie Hrabalová zemřela 10. února 1970).

„Francin se naklonil nad bratrem a řekl... Jožko, nač myslíš? Sestřička přistoupila k posteli a dívala se na fialové rty strýce, které zašeptaly... Co bude s tó láskó... Zvuk listů zesílil, pohybovalo se v otevřeném okně jako pomatený včelí roj... Cože, optal se znovu Francin a přiložil ucho ke strýcovým rtům, které zašeptaly... Co bude s tó láskó... Francin mi opakoval a díval se na mne polekán... Co bude s tó láskó? Sestřička se sklonila, lehce se dotkla Francinova rukávu a sladce přikývla, Francin pochopil a zvedl se, couval od postele, couvala jsem i já, sestřička otevřela dveře a vycouvali jsme na chodbu. Tady si Francin nasadil tu námořnickou čepici a já jsem viděla přivírajícími se dveřmi, jak ten muž v posteli ve vlyklenu u okna přestal

Čís. matr.	Jméno obyvatele	Datum a místo narození	Dřívější bydliště	Stav	Počet živě naroz. dětí	Dosaďadní zaměstnání	Převodní povolání

Choroba z. diagnózy	Datum			Důchod, číslo, výše			Poznámka
	nástupu	výstupu	úmrtí	sociální	starobní	invalidní	
D - 517 - P - 468 - K - 82 -	23.8.		21.3.		800 Kč 405		3 100 Kč Hrabal ale zabíjího 1661
	1966		1967		550 -		

Zápis o přijetí Josefa Hrabala do domova důchodců, a také o jeho úmrtí.

prátele, prvně jsem si všimla nejen těch krásných ženských těl, ale věci, které držely a které ty sochy doprovázely, máseřnice, o kterou se opírala socha Července, máseřnice stloukající máslo, slyšela jsem hluk stloukaného másla, který se podobá hluku, jaký vydává lože lásky, viděla jsem růži v pískovcových vlasech, růže, které pramení z pískovcových rukou, kytičky růží, které jako gejzír tryskaly z košíčku, dotýkajícího se stehna nahé krásky, jejíž údy voní máslem a růžemi... Poprvé jsem uviděla sochu Máje v celku, její ruka spočívá na rohu mladé kozy, druhá drží okřínek, ze kterého sype kuřatům, která se u jejích nohou klubají z vajíček, zatímco šťastná kvočna křídly kryje svoji rodinku, socha Máje s přicementovanými prsy, které zedničití učedníci obkreslili z Playboye... Dnes poprvé jsem uviděla, že pískovcová socha

háčkovat a díval se na mne, viděla jsem jen zářící obroučky jeho stříbrných brýlí a stříbrný háček v jeho prstech. Na chodbě houslový orchestr tichounce předl Harlekýnovy milióny...“

Josef Hrabal – strýc Pepin umírá 21. března 1967. Bohumil Hrabal mu na parte nechá vytisknout: „Ten svět je k zeřilení krásnej, ne že by byl, ale já ho tak vidím.“

V roce 1970 píše Bohumil Hrabal Postřiziny (vycházejí ale až v roce 1976), v roce 1973 vychází povídkové Městečko, kde se zastavil čas, v devětasedmdesátém následuje Krasosmutnění. V té době už píše ještě jednu novelu – po jejím samostatném vydání v roce 1981 vydává Československý spisovatel trilogii Městečko u vody - Postřiziny, Krasosmutnění a Harlekýnovy milióny.

Blanka Kubešová

Sen o Bohumilu Hrabalovi

„Kříž vznikl průsečíkem čtyř světových stran, aby kdekoliv na světě mohl být na něj přibit nevinný člověk.“ (B. H.)

Tak se mi na dnešek zdál sen...

Zdalo se mi, že mě zkoušejí a dělají nade mnou kříž obdivovatelé, kritici a znalci díla nejnámějšího a nejpřekládanějšího českého spisovatele a básníka Bohumila Hrabala. Probudila jsem se z toho celá sklíčená, protože i já jsem se do té chvíle považovala za milovníka a obdivovatele tohoto výjimečného prozaika, jednoho z nejvýznamnějších, a teprve teď ti znalci mě vyvedli z omylu a přesvědčili, že vlastně nevím zhola nic. Tiskli mi na rty pamětní minci, která příštího roku vyjde k autorovým stým narozeninám, jako abych už mlčela, že mými znalostmi by jeden propadl a že to prostě suma sumárum není k poslouchání.

Seděla jsem v lavici vykázané zavrženým spisovatelům, Hrabal se mi pletl s jeho hrdinou či spíš spoluautorem strýcem Pepinem, „prostáčkem božím“, který ty svoje texty ze sebe dával bez souvislosti, bez pointy a tak pořád dál Hrabalovi rovnou do stroje, až z toho vznikly „**Taneční hodiny pro starší a pokročilé**“, experiment, který dosáhl dnes neuvěřitelného nákladu půl milionu výtisků, a ti znalci radostně pokyvovali hlavami – «Vždyť jsme to říkali, neví nic!»

*Když jsem začal psát, tak jen proto, abych se naučil psát. Teď ale tělem i duší teprve vím to, co mě učil La-
o'c, že to nejvyšší je Umění neuměti...
Teď, když jsem dosáhl psaním vrcholu
prázdnoty, doufám, že mi bude dopřáno,
abych ve své mateřštině se nakonec
psaním dozvěděl nejen na sebe,
ale i na svět to, co ještě nevím...*

V duchu jsem se utěšovala, že i Bohumil Hrabal několikrát propadl – a vždycky z češtiny – představte si! Jen s obtížemi dokončil v Nymburku gymnázium, kterému dělal svého času spíše ostudu a nakonec to korunoval prohlášením, že léta na gymnáziu byla léta ztracená. Před několika lety studenti dokonce odmítli pojmenování svého gymnázia po této autoritě a klenotu české literatury, no chápete to?

Ve dveřích stál Bohumil Hrabal osobně a ty jeho přese všechnu ironii laskavé, rozrazilově modré oči se usmívaly a nadšeně příkyvoval, že on to chápe, vždyť sám sebe považoval jen za „zabedněnce, ignoranta“ jak říká v jednom rozhovoru. Prostě za takové „kapesní zrcátko“ vagabundů a strejců z hospod, s nimiž se v životě den co den setkával. Kapesní zrcátko... slyšíte ty pokoru? Tohle by si měli uvědomit všichni, kdo chtějí psát a také všichni, kdo si myslí, že Hrabalovi rozumějí. Ti páni kritici na mě ale jen nechápavě koukali a sborem

pokřikovali – «Taková troufalost, taková opovázlivost, neví nic!» Hrabal, čelo poznamenané křížovatkou kolejnic a cest, na mne kýval, ať se jich nebojím, ať se nevzdávám, ať si naskočím do některého z jeho ostře sledovaných vlaků, že mě sveze do příběhu, který už na něj kýval někde za zatáčkou...

Neprála jsem si už nic jiného, než spát, jenže sotva jsem konečně usnula, sen a strýc Pepin tu byli zas. Pepin těm svým textům říkal „protokoly“ a byl to proud lidové pravdy a moudrosti, ne-li přímo inspirovaný, tak hojně podporovaný pivem a rumem, a to všechno dohromady v něm vyvolávalo gejzír myšlenek, vzpomínek a situací z jeho života. Tomu gejzíru, té explozi asociací vévodily obrazy žen, na každé stránce aspoň několik, protože „*Měrou všech jeho věcí, hnací silou jeho života byla žena, ve všech možných fázích a pozicích (...)*“. Tady jsem byla konečně královnou parketu a hned jsem názorně dokládala, že to byly ženy a slečny, mladé jako staré, krásné jako ošklivé, a ty všechny dohromady strýci Pepinovi lámaly srdce... Porota se netvářila právě přívětivě, tak jsem se zas honem dovolávala *Pohlavní zdravotvědy páně Batisty*, spisku, jehož teoriemi a pravdami se Pepin téměř v každém Hrabalově díle zaklíná, a po těle mi vyrážely radostné, byť stydlivé pupínky. Nato si ti slovuční páni pohoršeně zakrývali oči, nebyli si jisti, zda mají předat mravnostní policii mne nebo mistra osobně, a svorně pištěli, «Taková nehoráznost! Neví nic!»

«Udělejte větný rozbor», syčeli, a já jsem se potila v té lavici zavržených spisovatelů, před očima mi běžel film podobný tomu, který se pravděpodobně odvíjel v hlavě strýci Pepinovi, Hrabalově múze a pábiteli číslo jedna, ale byl tak rychlý, že nestačil všechny záběry souvisle komentovat, a se mnou se to mělo podobně. Ty obrazy mi naléhavě rostly před očima „*jak atomový hřib (...), někdy se i tento obraz stěpil a jeho ohňostroj vybuchoval dalšími obrazy.*“ („**Utrpení starého Werthera**“).

Seděla jsem nad těmi nekonečnými monology a hledala – a nenalézala – podmět pohřbený někde v té lavině a kolotoči historek, v tom veletoku volných myšlenek psaných jednou nekonečnou větou bez odstavců, souvětí zabírala mnohdy celou stránku, kroutila jsem se nad nimi a dostávala bolení. Text byl nejen bez interpunkce, ale i bez logické stavby, i když to pouze zdánlivě. Když totiž Hrabal ze sebe tu odbočku, ten přemet, který ho právě napadl a který musel hned začerstva ze sebe zvrátit, když je ze sebe dostal, tak se zas ke své původní myšlence vrátil. Po vzoru surrealistů zde použil snad všechny svoje postupy, objevila jsem stříh, montáž i koláž, objevila jsem i celou řadu podmětů, ale který byl ten pravý? Jo, kdybych měla sebrat „**Poupata**“, to by mi bylo hej, tady mají věty interpunkci a tudíž i podmět...

Moje literatura a tedy moje texty nejsou nic jiného než hledání mého ztraceného času, jsem tím hledáním ohromen, ale současně se tím i bavím, proto tak kladu důraz na zábavnost svých textů, na bavení sebe sama nesnadností takového hledání. Považuji všechny mé retardace nikoliv za chtěné, neusiluji o to abych psal, co vím, ale abych se dobral toho, co ještě nevím.

Útěchou mi bylo snad jen to, že i sám Bohumil Hrabal seděl po osmašedesátém v takové podobné lavici vykázaných spisovatelů. Nebylo to poprvé ani naposled, už v 59. byla výroba jeho sbírky povídek „**Skřivánek na niti**“ režimem zastavena a sazba rozmetána. Podobný osud potkal těsně před vydáním jak jeho „**Domácí úkoly z pilnosti**“, všehochoť esejů, rozhovorů a článků odrážejících dobu, tak „**Poupata**“, která šla rovnou do stoupy. Prvek autobiografičnosti je v nich už tak jasný, že by ho rozpoznal i slepý.

„(...) *Touto knížkou podávám komentář k sobě i době, ve kterém jsem žil, (...), Poupata pro začínající literáty, aby nikdy neztráceli odvahu, aby pořád psali (...)* pro sebe, pro svých pár přátel, pro tu paranoidejní rozkoš ze psaní, když slyší, jak ten neúnavný pramínek hrká a hrká. (...)“ citovala jsem a nadšeně ze mne jen bublalo.

Po „Poupatech“ už Hrabal nesměl publikovat vůbec. Tím se stalo, že jeho první tištěnou knížkou byly vlastně až v 62. roce „**Perličky na dně**“, za které byl odměněn Cenou nakladatelství Československý spisovatel. I v době umlčení Hrabalovy texty ovšem dál žily mezi lidmi, kolovaly v opisech, vycházely samizdatem, v pololegálních edicích i v exilu. Jeho lidský styl vyprávění a schopnost objevit tu „perličku na dně“ v každém člověku a v každé životní situaci mu otevřela brány do srdce lidí po celém světě.

«A co jazyk?» ptali se ti experti dál a už dopředu se uculovali.

Jazyk převážně hovorový, často promíchaný slangem i poetismy a básnickými metaforami, občas drsný, jindy básnivě obrazný, okořeněný humorem a... Řeč se mi zadržela.

«Ano? Posloucháme!» pobídli mě a mnuli si ruce. Cítila jsem, jak rudnu až k uším a současně se – věk nevěk – připitoměle usmívám.

Okořeněný humorem a erotickými náznaky a milými... laskavými vulgarismy, vykoktala jsem a myslela na všechny ty Hrabalovy zadnice, zadničky, kundičky a prdelky a před očima mi uháněly a křížovaly se „**Ostře sledované vlaky**“. Byla noc, jedna z mnoha temných nocí okupace a války ukázané v celé hrůze a nelidskosti, ale v lidech žily dál jejich lidské vášně a touhy, lásky a zklamání. Začínající výpravci Miloš trpěl svým soukromým erotickým traumatem a výpravci Hubička

právě sázel na prdelku telegrafistce Zdeničce Svaté razítka i s datumovkou...

Tu páni kritici tázavě povytáhli obočí, jako že tohle už je trochu moc, to že je vrchol! Tady Hrabal podává objektivní pohled na válku, rozvíjí filozofickou myšlenku zbytečnosti a nesmyslnosti obětí a válečného utrpení, a já... já vybírám rozinky a z celé tragikomické novely ověněné filmovým Oscarem, připomínám přednostovo vrzající roztržené kanape?! Copak tady neumírá mladý hrdina příběhu, sice bez patosu, ale o to hrdinněji?

Nechala jsem je řečnit a myslela si svoje. Hrabalovy střety hrůzy s nadějí, jeho humor plný kontrastů a paradoxů, ta kombinace směšnosti, ironie a karikatury, jemného a černého humoru, který při tom všem zůstával vždy a vždycky laskavý a lidský, teď dohnaly i je, cítili se moji poznámkou pohoršení a šokování, asi jako když poprvé vyšly básnické epy „**Bambini di Praga**“ či „**Krásná Poldi**“. Tehdy také překypující síla a spontánnost básnických obrazů byla něco tak nezvyklého, že připadala až obscénní a necudná, literární kritici si náhle nebyli jisti, zda některé ty výrazy nejsou žalovatelné, nebo zda autor nepatří na psychiatrii, ale to promluvila jen Hrabalova životnost a imaginace.

Mateřská řeč je hnojiště, pařeníště, humus, na kterém lze pěstovat květiny mudroslovní a fóru, přísloví a mikro-povíděk, materiál, ze kterého ve sklenicích literatury lze pěstovat všechny formy krásného písemnictví.

«Jazyk 5! A co takhle kompozice, styl, stavba? Co forma?»

Styl vlastní a výrazný, co nejvíc vizuální, založený na mluveném projevu, čímž vlastně navázal na rod Vladislava Vančury, i ten zápasil s konvencemi dosavadní prózy, na lidovou slovesnost Kubína nebo na Jaroslava Haška. Nevěříte? Tak schválně, na koho byste si typli: „Život lidský, poslušně hlásím, pane oberlajtnant, je tak složité, že samotnej život člověka je proti tomu úplnej hadr.“ No jasně, je to Dobrý voják Švejk, ale podoba tu je, ne?

Hrabalův humor nikdy nevyšychal, žil ve všem, čeho se jenom dotkl. Jeho nový druh vyprávění se vyznačoval živelností, láskou k životu a lidem, lidovostí a pábítelským stylem s prvky mystifikace. Děj tohoto sběratele hovorů je většinou mnohvrstevný, v popředí zájmu stojí vždy a vždycky obyčejný člověk a komunikace s lidmi... odříkávala jsem vzdorně, a protože to pořád nebylo dost, přidávala jsem nové a nové přívlastky jako originální, neopakovatelný, fenomenální a osobitý. Hrabal mezi dveřmi na mě těma svýma modrýma očima dál mrkal, že mám pravdu a že se prostě nesmím bát.

A zdálo se mi... Porotci právě do široka otvírali pusy, aby vyřkli to svoje «Neví nic», kterým by mě už navěky odsoudili do lavice neumětelů, když tu se z řera za nimi něco vyřítilo, něco nestvůrného, nemohla jsem to hned rozeznat, ale pak... jak se přítímí protrhávalo, poznala jsem koryto vysloužilého lisu samotáře Haňti, dělníka ve sběrně starého papíru v „**Příliš**

hlučné samotě“. Nejdřív ten lis, ta jeho ne-nažraná huba, sešrotoval balíky vzácných knih, slovníků a prvotisků a teď – a to už páni porotci křičeli hrůzou – že prý si dá na zub něco masitého...

Pábítelskou postavu Haňti, jeho vnitřní meditativní monolog psaný sonátovou formou, tuhle samomluvu, jež je vrcholnou autorskou výpovědí, prostoupil do poslední tečky Hrabal – básník. To on zachraňuje a čte vzácné knihy, to on bojuje s horami papíru skrývajících poklady ducha, to on se stále nachází na okraji propasti a sebevraždy, protože je vybaven viděním a odpovědností. Ten hloubavý, samotářský Haňta je mou láskou, jak taky jinak! Vzhledem k Hrabalově téměř pětiletému zamětnání ve Sběrných surovinách ve Spálené ulici to znamená, že mou láskou je vlastně autor sám! Tak jako jiné texty, i tento několikrát přepracoval, což nejlépe dokládají jeho tři variace – první psaná apollinairovským veršem, druhá v hovorové češtině a třetí spisovným jazykem. Zdá se mi typické, že nejdříve museli novelu ocenit v zahraničí, kde byla zařazena mezi dvacet nejvýznamnějších literárních prací druhé poloviny 20. století a teprve se třináctiletým zpožděním se dostala i k českému čtenáři a konečně – konečně je považována za autorovo vyvrcholení.

«Vyjmenujte nám...»

No to snad ne?! Chci se konečně taky trochu vyspat, přece tu nebudeme sedět do rána?! Kdyby se všechny Hrabalovy knihy postavily do řady, byla by to fronta dlouhá prý třicet kilometrů, no já nevím, nikdy jsem to nepočítala, ale věřím tomu! Vždyť jen v českých zemích se prodalo víc jak tři miliony výtisků! Jeho práce vycházely doma i v cizině, dokonce i světově uznávaná próza s filozofickým podtextem, „**Obsluhoval jsem anglického krále**“ musela vyjít opět nejdřív za hranicemi, než byla i u nás uznána za jeden z dalších Hrabalových vrcholů.

Moje texty zatím jsou mi trestem za to, že tčkám mezi zločinem a neviností, že neustále odkládám definitivní zúčtování a rozsudek, že tak trochu jsem se stal tím, kterým jsem vždycky toužil být, prokletým básníkem. Teprve teď, když se sám sebe hrozím, když povolávám k mému soudu to, co leží hluboko v mém nevědomí, teď uvědomím si své minulosti nad sebou zalamuji ruky, sám sobě nemohu dát rozehřešení, a tak jsem alespoň statečný v tom, že nesu textem a v textu pocit své viny. A přitom se napraskle usmívám. Je to můj šibeniční humor... ta moje pražská ironie.

Zdálo se, že výčet díla nebude mít nikdy konec, porota mi dávala znamení, že to už stačí, ale teď konečně jsem byla ve formě a – koledovali si o to, nebo snad ne?! Jenže, nejsem pan Hrabal, jednou jsem se musela taky nadýchnout, a tak jsem konečně uznala, že vyjmenovat všechno stejně nemůžu a zmínit jen některé tituly by bylo nespravedlivé. Jsou tu přece ještě Hrabalovy básně jako třeba lyrická sbírka „**Ztracená ulička**“ nebo výbor z milostné korespondence, jsou tu jeho vzpomínkové prózy, především „**Po-**

střížiny“ a „**Městečko, ve kterém se zastavil čas**“ nebo „**Slavnosti sněženek**“, abych jmenovala aspoň ty nejnámější. Je tu i jeho biografická trilogie „**Svatby v domě**“, „**Vita nuova**“ a „**Proluky**“ a celá řada i menších a méně známých textů. Po roce 1989 k této autorské žni přibýly i politické komentáře psané z nadhledu let, některé skoro už z druhého břehu, propojené filozofickými úvahami, a další a další. Jedním slovem uragán.

Abys to nebylo jednoduché, vznikaly od mnoha prací neustále další verze, Hrabal přepisoval, montoval a stříhal... Některé motivy ho neustále pronásledovaly, čímž se stalo, že se s pár vyvolenými postavami setkáváme znovu, a to nejen v jeho textech, ale i v divadelních adaptacích, a především ve filmovém zpracování.

Nebyla k tomu nejhodnější chvíle, ale musela jsem se smát, ten obrovský humor a umění objevit ho i tam, kde by ho člověk vůbec nečekal, od Hrabala převzal a, pokud je to možné, ještě zosílil režisér Jiří Menzel. Slzy mi tekly proudem, do těch veselých se mísily i slzy hořkosti, ale ti kritici nevěděli, že se právě dívám na Menzlovy slavné Skřivánky na niti, film o osudech „politických provinilců“ uzamčený třicet let v trezoru, a ukazovali si na čelo. Natočený byl na motivy povídek „**Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet**“ a vedle syrového obrazu 50. let předává i Hrabalův pohled na život, to očarování z jeho krásy a nezničitelnosti, i kdyby se režim sebevíc stavěl na uši a sebevíc se snažil utáhnout kohoutky k obyčejnému lidskému štěstí.

„*Budete se divit, ale já (...) jsem svým psaním oslavil čtvrtý stav, všechny ty obyčejné, zdánlivě prosté lidi, kteří jsou mírou všech věcí a událostí (...)*“, říká Hrabal. Jeho knihy byly přeloženy asi do 28 jazyků a obdržel za ně spoustu nakladatelských cen a vyznamenání doma i v cizině, v 80. letech, aby se režim udělal hezčí, i titul zasloužilého umělce, čestný doktorát a v 96. roce z rukou Václava Havla medaili Za zásluhy. Stejně tak se to mělo i s filmy. Ať už to byly Perličky na dně, Ostře sledované vlaky, Postřížiny, Slavnosti sněženek nebo Obsluhoval jsem anglického krále – seznam cen a vyznamenání, které obdržely, by byl na samostatné vyprávění. Přepisu do filmové podoby se dočkal i Hrabalův biograficky laděný „**Něžný barbar**“ (rež. Petr Koliha), stejně jako „**Andělské oči**“ (rež. D. Klein) a „**Příliš hluchá samota**“ režisérky Věry Cais.

A tak mne tenkrát a ještě po dvaceti letech lákalo jít, pořád jít, pořád je za obzorem? A tak jsem došel, pak dojel na kole až do Hamburku. Dneska už mi ale obzory nelákají, jsem šťasten tam kde jsem, jsem šťasten že vůbec jsem, že přendám sebe o kousek dál a přitom mohu o čemkoli snít, na cokoli myslet, dokonce že už si mohu dopřávat ten luxus, že nemusím myslet na nic a tedy na všechno.

«Nemá potuchy, neví nic!» rozhodli porotci a jeden po druhém se znaveně odebírali z učebny. Zůstala jsem sedět v lavici vykázaných spisovatelů, koneckonců tady bylo Hrabalovi vždycky nejlíp, a myslela

na to, že ve svém nitru byl melancholikem. V jeho díle se sice setkáváme s názvy asi dvou set hospod, ale ani motiv sebevraždy není nikterak výjimečný, jak by se snad u autora s takovým smyslem pro humor mohlo zdát. Posuďte sami:

„Víte, to moje psaní je taková obrana před sebevraždou, jako bych tím psaním utíkal sám před sebou a od sebe (...) tím psaním se tak nějak léčím, tak jako se léčili katolíci zpovědí, tak jako se léčili židé u zdi nářků, tak jako se léčili naši předkové, že svoje tajnosti a obavy a hrůzy vyřikali do staré němé vrby...“ Ještě máte i po této autorově výpovědi chuť stát se spisovatelem? Pakliže ano, Hrabal k tomu podává skromný návod: *“(…) Jel jsem do Jugoslávie k moři, och, tam byla vichřice, to šílenství přírody, který když se mužskému vrazí do poklopce, tak začne být spisovatel.”* Podle tohoto návodu to nemůže být tak těžké, že?

Byl jiskřivý den, pondělí třetího února, roku 1997. Byl to den, kdy Bohumil Hrabal v pátém patře Ortopedické kliniky nemocnice na Bulovce krmil holuby...

Smrt je pak něco, co se mne už netýká, protože je příjemnou hranicí, stačí jen sehnout hlavu a vejít tam, odkud jsme odešli zrozením. Každý den, když se setkávám s možností umřít, jsem velice blízko tomu sladkému tajemství, za kterým se nachází království světa. Nebezpečí smrti se už nevyhýbám, neberu to nebezpečí na vědomí, protože se už nebojím. Nepřeji si nic víc, než dlít v nesvobodě světa. Starý svět už ode mne neodchází, naopak mi jde vsříc... Tento svět je už i pro mne ztracen a já se vracím tam, kde jsem ještě nikdy nebyl.

Mrzlo a jaro se zdálo v nedohlednu. V učebně se napětím nedalo dýchat, a když jsem se vyklonila z okna, tleskl mi párek holubů křídly málem do tváře. Všechno rázem zmizelo. Vyklonila jsem se ještě víc a viděla, jak jeden z holubů padá střemhlav do ulice Na hrázi, přezdívané Na hrázi věčnosti, do náruče ženy Elišky zvané Pipsi... zatímco druhý odnáší Hrabalovu duši vzhůru... A vraťme se o den nazpět: Pa-pež Jan Pavel II. ještě nemohl vědět, co se stane, přesto vyhlásil právě třetí únor jako Den zasvěcený Bohu. Náhoda, že?

Aby nezůstalo jen při té jedné, začala o půlnoci ze 3. na 4. února 97 stávka na železnici (cit. z kroniky Litoměřic).

«No vidíte, už jste zabrala», vzdychl poslední z těch znalců, kterého se mě přece jen zželelo a vyhodil mě na ulici. Šla jsem jako ve snách... Chtěla jsem napsat něco o díle B. Hrabala –jednoho z našich největších spisovatelů, ale dobře vím, že je to jen a jen... sen. Sen čtenáře. Sen o Bohumilu Hrabalovi.

≈ ≈ ≈

Blanka Kubešová se narodila v roce 1944 v Praze, debutovala v nakladatelství >68 Publishers-Canada Toronto prózou „Deník Leošky Kuthelové“, v níž zaznamenala absurdnost života padesátých let. Deník byl mnohokrát zpracován jak pro rozhlasové vysílání, tak na audiokazety, CD i coby divadelní hra.

Společenským a sociálním tématům se věnují i další často biograficky laděné novely a romány: „Romance pro Žoržinu“, „Kočičí dlažba“, sbírka povídek „Perlový svět“, novela „Černá v bílé“ vyznamenaná cenou Knižního klubu, bilanční román „Žabky na vodě“. Téměř všechny dosáhly i druhého vydání. Coby spoluautorka

se podílela na knize humorných příběhů „Kolja... to neznáte mého psa“.

Stěžejní prací je tragikomické vyprávění o svérázných a legendární „Vltavěnce“ a román „Horror Hill“ Druhé vydání „Vltavěnky“ je rozšířené o tematicky originální studii „Otec s velkým O“, což je vlastně „román v románu“. Také stěžejní „Horror Hill“ vychází v roce 2009 podruhé v upraveném vydání a rozšířený o autentické fotografie pod názvem „Brácha Jerry“. O práci dramatickou a scénaristickou se pokusila hned několikrát. V Divadle Husa na provázku proběhlo scénické čtení hry „Na Popelce“, která se umístila v soutěži Alfréda Radoka. O pár let později se tamtéž umístila i divadelní hra „Otec s velkým O“.

V režii Víta Olmera se v ČT Praha podařilo úspěšně realizovat televizní scénář „Modrý kámen“, ve kterém upozorňuje na problém rasové nesnášenlivosti a na mravní odpovědnost k utrpení druhých. Realizován byl i její scénář „Přeplovu i Dunaj“ v dokumentárním cyklu Utěky železnou oponou a divadelní premiéra bestselleru „Deník Leošky K.“. Divadelní hra „Šachmat“ hledá vhodné zázemí.

Jak práce beletristické, tak i dramatické vycházejí z tradičního půdorysu psychologické prózy a námětově čerpají z prostředí exilu i domova. Autorka se v nich snaží objasnit lidský úděl a samotnou existenci, napomáhá zpracovat se k poznání a stát se vnímavější, v neposlední i ke krásě české řeči. Ústředními postavami jsou autentičtí hrdinové, snažící se vělenit do složitého soukolí společenské morálky. V průběhu let získala řadu literárních ocenění. Žije ve Švýcarsku.

Přetištěno se souhlasem autorky z <http://czechfolks.com/plus>.

ČTYŘI SETKÁNÍ S BOHUMILEM HRABALEM

Půl roku před tím, než mě kvůli politice vyhodili z učitelování, mě s posledním varováním poslali učit do Semic. To už jsem několik roků s mladickým nadšením miloval první tištěné prózy Bohumila Hrabala a autora vnímal jako českého Hemingwaye, i když psal úplně jinak. A od toho září šedesátého devátého roku jsem ho začal dokonce vídat.

Přicházel od Kerska a po silnici kolem školy mířil do obchodu a někdy do hospody na pivo. Zjara jsem překonal ostych a požádal ředitele školy pana Pokorného, jestli bych nemohl s jeho pomocí pozdravit pana Hrabala nějak zblízka.

Jedno odpoledne mě tedy naložil pan Pokorný do škodovky a jeli jsme do Kerska. Pan Hrabal byl tehdy teprve na prahu své spisovatelské slávy. Přijal nás vlídně, mluvil se mnou o literatuře a já byl šťastný. Brzy nato jsem opustil školu i Semice, dělal jsem kopáče u podniku Stavby silnic a železnic. Léto bylo parné a jednou při práci na odbočce k lyské Kovoně u nás zastavilo auto ředitele semické školy. Byl jsem špinavý a zpocený, zrovna jsme skládali z valníku obrubníky. Pan Pokorný mi vyřídil pozdrav od pana Hrabala a podal mi od něho čerstvý výstisk Poupat, té knížky, která šla

po vydání hned do stoupy. Jestli jsem byl šťastný tenkrát v Kersku, na té rozkopané silnici jsem stál přešťastný.

Po dvanácti letech mi v nakladatelství Československý spisovatel vyšla prvotina, básnická sbírka Kůže na zip. Tentokrát jsem jel do Kerska na kole, abych dal panu Hrabalovi svou knížku já. Byl doma, asi jsem ho nevyrušil, asi nepsal, protože byl zase vlídný, ale za ty roky na mě zapomněl. Zeptal se mě: A kterej ty si? Řekl jsem své jméno a on odpověděl okamžitě: Ale tebe já znám, tebe čtu v sobotních přílohách novin. Už nevím, o čem jsme hovořili, ale jak se se mnou rozloučil, se pamatuju. Tak ať ti to drásá, jak říkal Jiří Kolář, to mi tenkrát na rozloučenou řekl pan Hrabal. To jeho: tebe čtu, tebe já znám, bylo a zůstalo pro mě významným a dělím se o něj poprvé až teď.

Při těchto dvou setkáních jsem s panem Hrabalem mluvil. Při dalších dvou byl v jeho blízkosti. Jednou jsem poslouchal a jednou mlčel.

Poslouchal jsem ho na vernisáži výstavy fotografií pana Litomiského. Pan Hrabal pronesl úvodní řeč a později vyprávěl o své návštěvě býčích zápasů. To vypravování, to byla nádhera. Nemohu reprodukovat, jen se pokusím o náznak, o nástin. Bylo to nějak

takhle: ...Ti Španělé jdou na tu koridu jako do kostela. Ta korida je pro ně mše. To oni jsou ten bejk. To oni jsou i ten torero. To do nich a do toho bejka to ti pikadoři perou pikama. Perou to do toho bejka, kterej je hrdej a statečnej, ale je tam ten černej, na konec je tam ten černej v balerínkách a na špičkách se elegantně prohne, jako by tančil kousek flamenga a mečík měkce zajede jakoby nic a ten krásnej zkrvavenej bejk klesne na kolena a pak padne celý a kolem všichni jásají a jen někdo jako já se rozpláče...

Počtvrté a naposled jsem potkal pana Hrabala v metru. Seděl ve voze na konečné stanici ve Vysočanech. Poznal jsem ho a chtěl jen pozdravit. Ale seděl strnule a díval se do nějakého papíru. Sedl jsem si vedle a když se vagon rozjely, podíval jsem se neslušně, do čeho pan Hrabal tak strnule hledí. Byl to ten známý černě orámovaný kus papíru a na něm bylo černě vytištěno Eliška Hrabalová. Jel jsem vedle pana Hrabala, mlčel a na Můstku vystoupil. Pan Hrabal seděl nehnutě a jel dál. Šel jsem chodbou metra, lidé do mne strkali a cítil jsem prázdno. Stejně, jako když jsem později jednoho večera slyšel z televize tu zprávu, že pan Hrabal už není. **Bedřich Stehno**

České centrum v Paříži uvádí «Bohumil Hrabal opět v Paříži»

projekt Sdružení SERPENS „Via HRABAL“

Sdružení SERPENS společně s Českými centry a dalšími institucemi a subjekty v tuzemsku i zahraničí připravuje ke stému výročí narození Bohumila Hrabala soubor jednotlivých uměleckých a vzdělávacích projektů, které při příležitosti tohoto jubilea připomenou osobnost a dílo nejvýraznějšího českého spisovatele druhé poloviny 20. století.

Počátek úvah o propojení aktivit Českých center a Sdružení SERPENS k výročí Bohumila Hrabala je již staršího data a vychází ze zkušeností sdružení z podobných akcí konaných v průběhu řady předchozích let. Nejprve Sdružení SERPENS v roce 1994 iniciovalo v pražské Libni celodenní oslavy osmdesátých narozenin Bohumila Hrabala (za účasti spisovatele a řady významných hostů). Dále bylo sdružení SERPENS jedním z hlavních spolupodatelů programu „Hrabalova devadesátka“ - divadelních představení, výstav, besed, performancí a instalací, které tehdy proběhly v Praze a v dalších městech v roce 2004.

V roce netradičních nedožitých 99 let Bohumila Hrabala (2013) bude celý projekt zahájen prezentací v Českém centru v Paříži a poté uváděn na dalších místech v evropských metropolích.

Za Sdružení SERPENS projekt připravili tři Hrabalovi přátelé a spolupracovníci, výrazné tvůrčí osobnosti, které se odkazem jeho díla i života dlouhodobě zabývají:

- **Ivo Krobot**, divadelní režisér a pedagog, autor mnoha divadelních scénářů a režii Hrabalových děl v České republice i v zahraničí,

- **Tomáš Mazal**, publicista, znalec Hrabalova díla a autor několika knih o jeho osobě,

- **Václav Špale**, výtvarník, scénograf a scénárista hrabalovských inscenací, autor ilustrací k jeho dílům.

Výsledný tvar je moderní multimediální prezentací, do které každý z autorů přispívá z pohledu své profese. Netypický výtvarně-divadelní tvar originálně, ale i srozumitelně a poutavě přibližuje poetickou rovinu Hrabalova života a díla.

Multimediální prezentace

I. část

Hrabaliáda

Úvodní část je živou prezentací koláže textů, dokumentů, reflexí a ukázek z autorova díla rámovanou na místě vznikající autentickou výtvarnou akcí. Ve vzájemně

propojené kompozici je v reálném čase manipulováno s klasickými fotografiemi, kresbami, dokumenty, filmy, video-sekvencemi a vše je prostřednictvím kamer snímáno a promítáno na projekční plochu. Hlavním inscenačním prvkem je princip koláže, typický pro Hrabalovu tvorbu i pro práci jeho soupeřů, živá „téměř“ inscenace se pokouší přiblížit křehké poetice Hrabalových děl.

Iniciátoři projektu Via Hrabal Tomáš Mazal, Václav Špale a Ivo Krobot v Paříži.

II. část

Důvody a způsob psaní Bohumila Hrabala

Co a především Proč psát? Psaní pro radostnou euforii nebo psaní jako obrana proti melancholii a nebytí? Psaní jako marginální poznámky ke svému životu, nebo nutkavé vyptávání se na sebe sama? Psaní jako diktát bytí? Jakým byl Bohumil Hrabal vlastně spisovatelem, kde a jakým způsobem psal své texty? Co jej jako spisovatele proslavilo a proč je dodnes překládán do mnoha jazyků po celém světě?

Bohumil Hrabal a divadlo

Ačkoliv Bohumil Hrabal přímo pro divadlo nic nenapsal, bylo divadlo v jeho životě i dile velmi důležité. Již od dětství byl divadlem obklopen, oba rodiče hráli divadlo amatérsky, zvláště matka se divadlu doslova vášnivě věnovala (Sám Bohumil Hrabal se po boku matky objevil na jevišti již ve svých 4 letech). Obrazivý jazyk Hrabalových děl je od 60. let 20. století stálou inspirací pro filmaře i divadelníky. Potencionální dramatičnost jeho textů, ale především nutnost nalézt pro ně vždy specifický způsob divadelního uchopení je názorně demonstrována na trojici inscenací:

Něžný Barbar - Činoherní klub Praha, 1981,

Taneční hodiny - Husa na provázku, Brno, 1992

Ironie osudu vydávání knih Bohumila Hrabala

První básnická sbírka Bohumila Hrabala připravovaná nákladem vlastním v roce 1948 vychází až v roce 1990 rovnou ve statisícovém nákladu - z melancholie stává se groteska? Dlouhá cesta časem od šuplíku plného autorských strojopisů k první oficiální knize autora, kterému je již 49 let. Spisovatel v likvidaci, samizdatová i exilová vydání, návrat do státního nakladatelství a cenzorské mrzačení textů, svoboda přinášející už jen pocit vrcholu prázdnoty. Ironický úděl spisovatelů východní Evropy dvacátého století?

Tři Králové

Přilíš hlučná samota, aktuálně uváděná inscenace v Divadle u stolu, Brno, 2010 Stručný, ale názorný rozbor tří inscenací vytvořených na základě dramatizace románu Bohumila Hrabala Obsluhoval jsem anglického krále:

Rozvzpomínání, Husa na provázku, Brno, 1985 (inscenace se hraje doposud),

Obsluhoval jsem anglického krále, Činoherní klub, Praha, 1989, Obsluhoval jsem anglického krále, Národní divadlo, Praha, 1998. Inscenace vznikaly vždy v jiném typu divadla, v jiném prostoru a pro jiný typ publika. Jak se proměnily některé inscenační principy a co zůstalo společné?

III. část

Dotázky a bonusy

Setkání s diváky, které umožní přímý kontakt s autory o celé řadě dosud málo známých skutečností i souvislostí ze života i díla Bohumila Hrabala např. pěvecké „umění“ Bohumila Hrabala, básnické libeňské periferie, hrabalovské happeningy v libeňské synagoze, francouzský komiks Přilíš hlučná samota, fragment z inscenace Anglického krále ve francouzštině atd.

Výstava

Via HRABAL - Bohumil Hrabal barevně i černobíle

- fotografie, ilustrace, obálky a plakáty

Výstava je souborem tří samostatných expozic, které jsou zařazeny do projektu Via Hrabal.

První je výběrem ilustrací a obálek českých autorů ke knihám Bohumila Hrabala. Objevují se zde nejen ilustrátoři, ale také práce výtvarníků, které Hrabal obdivoval a se kterými se přátelil. Mezi vystavenými artefakty jsou ilustrace a grafické listy Vladimíra Boudníka, Jiřího Koláře, Zdenka Seydla, Karla Vaci, Josefa Jíry, Jana Smetany, Jiřího Anderleho, Václava Špale a dalších výtvarníků a grafických úpravců. Soubor doplňují obálky francouzských vydání Hrabalových knih a několik plakátů filmových a divadelních adaptací.

Druhou časť tvorí soubor snímku fotografa Ladislava Michálka, ktorý na prelomu šedesiatých a sedemdesiatých let 20. storočia zachytil Bohumila Hrabala v kulisách dnes již väčšinou zmizelých častí pražské Libně, podivuhodných zákutí jejích uliček a dvorůk. Na Michálkových fotografiách se objavujú také ďalší protagonisté „báskniků periferie“, známé jsou zejména jeho snímky Vladimíra Boudníka.

Třetí část zahrnuje ukázky z bohatého souboru archivních snímku i fotografií různých autorů napříč časem ze sbírek Muzea fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci.

Fotografický soubor tak dokumentuje Hrabalův život a zároveň seznamuje návštěvníky s významnými (nejen)uměleckými osobnostmi, které se kolem Hrabala pohybovaly.

Sdružení SERPENS

Na počátku 90. let vznikl projekt na využití netradičního prostoru Synagogy na Palmovce v pražské čtvrti Libeň pro kulturní účely. Tato lokalita i samotný objekt synagogy jsou známé především díky spisovateli Bohumilu Hrabalovi, který zde od 50. do počátku 70. let 20. storočia v ulici Na hrázi bydlel a pracoval. V synagoze byl v té době sklad kulis nedalekého divadla v němž Hrabal tři roky působil jako kulisák. Synagoga se také objevuje v několika jeho textech. Tvůrcem projektu se stalo Sdružení SERPENS, jehož členy a spolupracovníky se postupně stali Hrabalovi přátelé a spolupracovníci, výtvarníci, divadelníci a hudbníci, kteří se jeho dílem dlouhodobě zabývajú a přenášajú jeho tvorbu a poetiku do dalších uměleckých oborů. Genius loci stopami času poznamenané libeňské Synagogy začal být pravidelně využíván pro umělecké projekty z oblasti výtvarného umění, hudby a divadla. Cílem sdružení je překračování zažitých hranic jednotlivých uměleckých oborů a aktivní spolupráce s mnoha českými i zahraničními umělci a institucemi.

Za osmnáct let působení Sdružení SERPENS se v libeňské synagoze vystřídaly více než tři stovky jednotlivých uměleckých projektů. Mezi hlavnými dramaturgickými okruhy programů patří dílo Bohumila Hrabala, ale také tvorba umělců z jeho okruhu, kteří v bezprostřední blízkosti Synagogy žili a tvorili.

via Hrabal

Bohumil Hrabal

de retour
à Paris

**Bohumil Hrabal
opět v Paříži**

**projekt Sdružení SERPENS
Via HRABAL**

autoři:
**Ivo Krobot, Tomáš Mazal,
Václav Špale**, video a audio
spolupráce Jan Čapek

Multimediální prezentace
17., 18. a 19. ledna 2013,
19.30 hodin.
České centrum Paříž,
18 rue Bonaparte, Janáčkův sál

Výstava
18. ledna - 1. března 2013,
prostor Českého centra.
Vernisáž: 17. ledna, 19.00 hod.

kurátoři:
**Václav Špale, Miloslav Paulík
Hana Hamplová, Tomáš Mazal**

Projekt vznikl za podpory a spolupráce:
hl. město Praha
Muzeum fotografie a moderních
obrazových médií, Jindřichův Hradec
Pro Photo - Plzeň
Michael Welner-Pospíšil
CED Brno
Terryho ponožky, Praha
Gastro-Hroch s.r.o, Praha
Marie Strahovská
Jaromír Plachý

HROZIENKA Z LOVE STORY

Opäť som si po čase vychutnal texty Majstrovej Trilógie. Je pravda, že som z koláča vyťahoval hrozienka, presnejšie moje obľúbené pasáže, ale tých je tam toľko, že som tie tri knihy zasa prečítal takmer celé. Tentoraz som Svatby v domě, Vita nuova a Proluky čítal s konkrétnym zámerom. Totiž, v súvislosti s iným pripravovaným textom o Bohumilovi Hrabalovi, som sa pustil preskúmať niektoré jeho povahové črty. Tie texty sa na to výborne hodia. Napríklad som v Trilógii hľadal odpovede, príklady, na otázky nakoľko bol Hrabal citižiadostivý, samolúby, skromný, odvážny, zbabelý, milý, nepríjemný atď.

Hrabalovi čitatelia vedia, že Trilógia je fiktívnym monológom jeho manželky Pipsi, ktorá vo svojom rozprávaní manželka vôbec nešetří. Bohumil Hrabal v týchto svojich svojráznych memoároch nenecháva na seba ani nitku suchú. Je k sebe hodne nepríjemný, zlomyselný, bezohľadný, ba miestami až krutý. Ústami manželkinými, ba i matkinými, na seba prezrádza všeličo nepekné, trápne, zosmiešňujúce. S veľkou chuťou sa priznáva k činom, aké ľudia nechávajú bežne uzamknuté hlboko v pamäti a ešte radšej na nich celkom zabudnú.

Hrabal sa sám seba vysmieva a hodnotí až príliš kriticky. Súčasne však za tým výsmechom cítiť aj veľkú úprimnosť. Isteže, Majster, je povestný svojimi mystifikácia-

mi, fikciami a jeho slová treba brať v každom prípade s rezervou. Ani zdanlivo reálne autobiografické fakty nemusia mať uňho so skutočnosťou veľa spoločného. Aj keď Hrabal v Trilógii na seba prezradil kadečo, nejde o to, či sú to reálne fakty. Dôležitejší je úprimný tón rozprávania, závideniahodná schopnosť nastaviť si zrkadlo a pozrieť sa na seba bez ružových okuliarov.

Je známe, že pre neho bol vždy prvoradý príbeh, ktorému fakty pokojne hoci-keď prispôobil. A ak je príbeh napísaný dobre, je pravdivejší než skutočná udalosť. V tomto zmysle sú Hrabalove memoárové historky vyrozprávané pani Pipsi krásne napísané i krásne pravdivé.

Trilógia hovorí o svojom autorovi veľa. Odhliadnuc od faktov, od „pravdy“ opísaných príbehov a udalostí. V prvom rade dokazuje, že Bohumil Hrabal určite nebol pokrytec. Nehral sa na fajnovku, na žiadneho solidáka, ani na majstra sveta. Nestále „Pipsiine“ kritiky, zlomyselné poznámky, príkre sudy, výčitky, zhrôzenia sa nad výčinmi jej „klenota“, s veľkou chuťou prezrádzané Hrabalove alkoholické excesy, jeho strachy a desy hraničiace so zbabelosťou i paranojou, jeho neúspechy v škole i vo vzťahoch so ženami, to všetko sa na čitateľa doslova valí, až sa chvíľami musí ubezpečovať, že text Trilógie naozaj písal o sebe sám Hrabal, a že ho treba brať s rezervou, ako autorskú licenciu. Ale...!

Akoby povedal náš Majster. To všetko je iba jednou vrstvou pod a nadtextov nie nepodobných veľavravným vrstvám geologickým. Veď ona, tá sťažujúca sa, akože zadudraná Pipsi, vlastne toho svojho klenota miluje veľkou a hlbokou láskou. Ona ho dokonca obdivuje. Ďalšou poriadne hrubou vrstvou textu je naopak vyznanie nemejšej lásky manžela manželke. Hrabal skrže hovory svojej ženy, plné kritiky a výsmechu voči svojej osobe, skĺbiť v tom mnohovrstevnatom, mnohovýznamovom texte dvojité vyznanie hlbokých vzájomných citov, aké len tak ľahko nenájdete.

Tá Trilógia je vlastne ucelená love story svetovej úrovne, hodnotná o to viac, že je napísaná nielen s veľkou láskou, ale aj s veľkým humorom. Všetkým sám Hrabal priznáva, že sa pri jej písaní dobre bavil.

Tak som sa do vychutnávania tých textových hrozienok ponoril, že som celkom zabudol na pôvodný účel čítania. Keď som si to uvedomil a chcel vybrať citácie k jednotlivým charakterovým črtám spisovateľa, ostal som v rozpakoch pozeraj „do blba“, hojdajúce sa v eufórii na striebnistých vlnkách literárneho jazera, skrývajúceho pod hladinou nesmierny poklad. Ten, kto ho naplnil, podal o sebe svedectvo, ku ktorému ťažko niečo zmysluplného dodať.

Peter Pačaj

Automat Svět snad bude obnoven

Podle informací, které jsou k dispozici a také podle stavebního ruchu, který ovládl torzo libeňského domu, kde stával legendární Hrabalův Automat Svět, se zřejmě dočkáme jeho obnovení.

Italský majitel domu Antonio Crispino vyslyšel naléhání, nebo podlehl nátlaku představitelů městské části Praha 8 a začal s rekonstrukcí. Podle jeho sdělení má být dílo dokončeno v září 2014.

Pražský Deník napsal: „Majitel paláce, pan Antonio Crispino, již několikrát nedodržel harmonogram prací,“ připomíná místostarosta Prahy 8 Michal Švarc.

Sám Crispino ale věří, že tentokrát již závazkům dostojí. „V květnu budou vyměněna okna a parapety. V červnu odstartuje obnova chybějících fasád paláce a výstavba věrné kopie Automatu Svět, který byl v minulosti zbourán,“ stojí mimo jiné v poslední verzi harmonogramu. „V srpnu prý pan Crispino začne s budováním interiérů jedná se o sto bytů, automat ve smyslu bufetu, nebo občerstvení, kavárnu a knihovnu Bohumila Hrabala,“ doplnila mluvčí Prahy 8 Helena Šmidová.

V současnosti to tedy vypadá na smírný konsenzus. Ještě vloni v říjnu byla rétorika radnice Prahy 8 o poznání ostřejší. Důvod byl prostý. „V únoru 2011 nám například majitel slíbil, že do konce léta téhož roku bude na budově alespoň nová fasáda. Místo toho byl pouze zdemolován přístavek,“ zmiňoval pro Deník radní Matěj Fichtner, který měl problematiku Paláce Svět na starosti.

„Podle tempa, s jakým pan Crispino v rekonstrukci postupuje, bychom na obnovu čekali dalších 10 let. To je v přímém kontrastu s jinými developerskými projekty v Libni, například s výstavbou Libeňských doků, které rostou jako z vody, nebo s tempem přípravy výstavby centra Nová Palmovka, u níž je investorem Praha 8,“ připojil vloni na podzim dnes již bývalý místostarosta Michal Šustr. Crispino tehdy reagoval vysvětlením: „Nemáme dostatek prostředků k zahájení rekonstrukce.“

Spor ve zmiňované době dospěl tak daleko, že Praha 8 hledala právní možnosti, jak majitele z Paláce Svět „vystřnadit.“ Uvažovala dokonce o podání návrhu na likvidaci společnosti Crispino. Matěj Fichtner upozorňoval na nesrovnalosti jejího zápisu v obchodním rejstříku...

Nezbývá než doufat, že se věci pohnou kupředu a že nový Automat Svět bude opravdovou replikou toho původního a nikoliv nějakou hernou s vyzývavými světýlky nebo nočním klubem s vyzývavými děvami.

Navrhněte logo!

Město Nymburk vyhlašuje výtvarnou soutěž o logo, které se stane symbolem 100. výročí narození spisovatele Bohumila Hrabala v roce 2014.

Soutěž se může zúčastnit jakákoliv fyzická či právnická osoba, která podá svůj soutěžní návrh splňující požadavky zadání a řádně vyplněnou a podepsanou písemnou přihlášku (k dispozici na www.mesto-nymburk.cz) nejpozději 1. 5. 2013 do 17 hodin.

Soutěžící doručí svou přihlášku spolu se soutěžním návrhem v řádně uzavřené obálce nebo obalu označené „LOGO-HRABAL - NEOTVÍRAT“.

Soutěžící svým podpisem na přihlášce dávají najevo souhlas s podmínkami soutěže a s bezúplatným vystavením soutěžních prací a jejich následným publikováním.

Zájemce o účast v soutěži předloží vyhlášovateli nejméně jeden, maximálně pět soutěžních návrhů. Každý soutěžní návrh musí být předložen ve formátu A4 v základním barevném i černobílém provedení (negativ – pozitiv) v rozměru 15 × 15 cm a ve zmenšení na minimální rozměr 1,5 × 1,5 cm:

Z důvodu propagace soutěže jsou vítány také počítačové vizualizace dodané na CD ROM.

Hodnocení soutěžních návrhů se uskuteční v týdnu od 6. do 12. května 2013. Ze soutěžních návrhů splňujících stanovené požadavky na obsah a formu vybere hodnotící komise na základě hodnotících kritérií nejzdařilejší a nejuhodnější návrh.

Vyhlašovatel na základě vyhodnocení komise vyhlásí vítěze soutěže. Vyhlašovatel si vyhrazuje právo nevyhlásit žádnou z prací jako vítěznou.

Všem soutěžícím budou bezprostředně po vyhlášení vítěze soutěže vedením Města Nymburk oznámeny výsledky soutěže spolu s termínem, od kterého lze uplatnit žádosti na vrácení předložených soutěžních návrhů. Vyhlašovatel zveřejní výsledky soutěže také na svých internetových stránkách.

Město Nymburk nebude proplácet žádné skicovné či jiné náhrady, které vzniknou při tvorbě loga. **Vítěz soutěže obdrží odměnu ve výši 10 000 Kč.**

Kontaktní osoba: Markéta Tomčíková, telefon: 325 501 252, mobil: 606 608 445, e-mail: marketa.tomcikova@meu-nbk.cz.

Sejdeme se 18. května

Nezapomeňte si do svých diářů a kalendářů poznamenat sobotu 18. května 2013. Je to termín letošního Hrabalova Kerska. Scénář bude tradiční: dopoledne procházka „po místech, která měl Bohumil Hrabal rád,“ odpoledne slavnost v zahradě Lesního ateliéru Kuba. Organizátoři přivítají i případné náměty do programu z řad členů Klubu čtenářů i od široké veřejnosti, a to nejenom pro letošní slavnost, ale i do celého roku stého výročí narození Bohumila Hrabala.